

זה לא אותו צל

מחזה קצר מאת שי אזולאי

הדמויות

סופר – גבר בשנות השלושים המאוחרות לחייו

שכן – גבר באמצע שנות השלושים לחייו

עץ ניצב במרכז הבמה, מוקף פרחים צבעוניים. בצד שמאל של הבמה פזורים כמה ענפים. בצד ימין של הבמה שולחן וכסא. **הסופר** יושב על הכסא עם עט ביד מול נייר ריק, מדי פעם שולח מבט מהורהר בפרחים ושב להביט בנייר. **השכן** נכנס מצד שמאל עם סולם, מעמיד אותו בין הפרחים, יוצא שוב ושב כשהוא מחזיק בחבל הקשור לקצה יריעה ומטפס על הסולם בזהירות. **הסופר** מביט עליו בדאגה, מניח את העט ונעמד. מתקדם כמה צעדים אל עבר **השכן**, מהסס, ולבסוף ניגש אליו בזהירות.

סופר: [בהלצה] מה קורה? משתלט לי על החצר?

השכן: כן.

[פאזזה]

אל תדאג, אני רק קושר כאן את היריעה לעץ, כדי שיהיה לי צל בחצר

סופר: אה, בסדר, רק...

אם אתה יכול, אחרי שאתה מסיים...

את הענפים.

שכן: מה?

סופר: את הענפים שהורדת, בבקשה אל תשאיר אותם בחצר שלי.

שכן: כן.

סופר: תודה. [פונה ללכת]

שכן: אתה יודע שזה העץ שלך...

סופר: מה?

- שכן:** זה העץ שלך. הענפים שלו בלטו לחצר שלי אז הורדתי אותם.
- סופר:** זה בסדר, לא מפריע לי, רק תאסוף אותם אחרי שאתה מסיים.
- השכן:** כן.
- סופר:** ובבקשה תיזהר על הפרחים.
- השכן:** ראיתי.
- סופר:** תודה. [פונה ללכת]
- שכן:** אני פשוט אומר, זה העץ שלך.
- סופר:** כן?
- שכן:** אז גם הענפים של העץ הם שלך, אבל הם בלטו לחצר שלי.
- סופר:** זה בסדר, לא מפריע לי שהורדת אותם.
- שכן:** אבל הם שלך.
- סופר:** מה אתה מנסה לומר?
- שכן:** אם נגיד, הכלב שלך היה נכנס לחצר שלי והייתי מחזיר אותו אליך...
- סופר:** אין לי כלב.
- שכן:** בסדר, אבל נגיד שהיה לך כלב והוא היה נכנס לחצר שלי והייתי מחזיר אותו אליך.
- סופר:** אז?
- שכן:** אני פשוט אומר, גם הענפים האלה שלך, אתה אחראי לגביהם.
- סופר:** אבל אני לא הורדתי אותם. אם אני הייתי מוריד אותם, אז אני גם הייתי זורק אותם.
- שכן:** אבל הם בלטו מעל החצר שלי.
- סופר:** אם הם הפריעו לך והורדת אותם, אז אתה אחראי גם לפנות אותם.
- שכן:** אבל הם מהעץ שלך.
- סופר:** אז אם אלה הענפים שלי אין לך כל זכות להוריד אותם.
- שכן:** אבל הם בלטו מעל החצר שלי.
- סופר:** אז מה?
- שכן:** הם הפריעו לי, הם עשו לי צל.
- סופר:** ובשביל מה אתה קושר עכשיו את היריעה הזו, לא כדי לעשות צל?
- שכן:** זה לא אותו צל.
- [פאזזה]
- סופר:** תראה, לא מפריע לי שהורדת ענפים מהעץ שלי, ולא מפריע לי שנכנסת לחצר שלי בלי רשות, ולא מפריע לי שאתה קושר את היריעה שלך לעץ שלי, אני בסך הכל מבקש שאת הענפים שהורדת תפנה מכאן.

שכן: לא.

סופר: מה לא?

שכן: במשך שנים הענפים של העץ שלך עשו צל על החצר שלי

ובמשך שנים הענפים של העץ שלך הפילו עלים לחצר שלי

שכיסו את הפרחים שלי ולכלכו את הבריכה שלי

ועכשיו, כשאני החלטתי שנמאס לי לנקות,

אחרי שהבנתי שאתה לא מתכוון לטפל במטרד הזה בעצמך

ואני מוריד את הענפים המזוהמים האלה בעצמי, אתה עוד בא אלי בדרישות?

אתה רוצה שאני אפנה את הזבל שלך?

סופר: אתה יודע מה, לא רוצה לפנות את הענפים? לא צריך, אל תפנה.

[פונה ללכת]

ורק כשאתה יורד מהסולם בבקשה תיזהר על הפרחים.

שכן: ראיתי.

[לעצמו]

חסר תרבות.

סופר: [עוצר לרגע, שוקל אם להגיב או לא, בסוף פונה שוב אל השכן]

מה אמרת?

שכן: כלום.

סופר: כלום?

שכן: כלום, פשוט, אחרי כל מה שאמרתי ציפיתי...

סופר: ציפית למה?

שכן: ציפיתי להתנצלות...

סופר: התנצלות? על מה אני צריך להתנצל?

שכן: על מה שהעץ שלך עשה לחצר שלי.

סופר: מה שהעץ עשה? העץ עשה מה שעצים עושים, אני לא אחראי למה שהעץ עושה.

שכן: אבל הוא שלך.

סופר: אז מה?

שכן: אם נגיד, הכלב שלך היה נכנס לחצר שלי...

סופר: כבר אמרתי לך שאין לי כלב.

שכן: בסדר, אבל נגיד שהיה לך כלב והוא היה נכנס לחצר שלי ומחרבן, לא היית מתנצל?

סופר: הייתי מתנצל.

שכן: נו? אז העץ שלך חירבן לי בחצר במשך שנים,

אתה לא חושב שעל זה אתה צריך להתנצל?

סופר: אבל העץ גם עשה לך צל...

שכן: ומי אמר שאני רוצה צל?

סופר: אתה בעצמך מותח יריעה כדי שיהיה לך צל.

שכן: זה לא אותו צל.

סופר: ואם לא היה כאן עץ אז לא היה לך למה לקשור את היריעה.

[פאזזה]

שכן: אז אתה לא מתנצל?

סופר: אני לא צריך להתנצל.

אם כבר, אז אתה זה שצריך להתנצל

על זה שהורדת ענפים מהעץ שלי בלי אישור

על זה שנכנסת לחצר שלי בלי רשות

ועל זה שאתה קושר יריעה לעץ שלי מבלי לבקש.

שכן: את כל הדברים האלה אני עשיתי רק בגלל

שהבאת אותי למצב של אין ברירה

אתה והעץ שלך דחפתם אותי עם הגב לקיר,

אחרי שספגתי מהעץ שלך במשך שנים

ובסוף הבנתי שאתה לא מתכוון לטפל בנושא בעצמך.

סופר: לטפל בנושא? אני בכלל לא ידעתי שיש בעיה.

שכן: בורות היא לא תירוץ.

סופר: סליחה?

שכן: אם נגיד, הכלב שלך היה נכנס לחצר שלי...

סופר: אין לי כלב.

שכן: נגיד שהיה לך כלב וכל יום הוא היה נכנס לחצר שלי ומחרבן,

נגיד שכל יום במשך שנים הוא נכנס לחצר שלי וחירבן,

ואתה לא עשית לגבי זה כלום...

סופר: אבל אם אני לא ידעתי...

שכן: מה לא ידעת? אתה עד כדי כך מטומטם?

אתה לא יודע מה זה כלב? אתה לא יודע מה כלבים עושים?

אם אתה כל כך חסר אחריות אז אסור לתת לך בכלל לגדל כלב.

סופר: אין לי כלב!

שכן: גם עץ אסור לתת לך לגדל.

[פאזזה. השכן מסיים לקשור את היריעה]

סופר: אתה יודע מה, נמאס לי להתווכח,

אם זה כל כך חשוב לך, אז אין בעיה, בסדר, אני מתנצל.

אני מתנצל שהענפים של העץ שלי עשו צל על החצר שלך,

ואני מתנצל שעלים מהעץ שלי נפלו לחצר שלך.

שכן: ההתנצלות התקבלה.

סופר: ורק באמת, הפרחים...

שכן: ראיתי.

סופר: תודה. [פונה ללכת]

שכן: ומה עם פיצוי?

סופר: מה?

שכן: פיצוי עבור מה שהעץ שלך עשה.

סופר: איזה פיצוי?!

שכן: אם נגיד, הכלב שלך...

סופר: אין לי כלב!

שכן: אבל נגיד...

סופר: שום נגיד! אין לי שום סיבה לפצות אותך על משהו שלא עשיתי.

שכן: רק רגע, אם אתה טוען שלא עשית שום דבר אז על מה התנצלת לפני דקה?

[יורד מהסולם, נעמד במרחק כמה צעדים מהסופר]

אתה רוצה לומר לי שזו הייתה התנצלות מזויפת?

שאתה לא עומד מאחורי מה שאתה אומר?

סופר: אני...

שכן: תאמין לי, אתה לא גבר, אתה רכיכה.

אין לך בעיה לדבר ולברבר, אבל ברגע האמת לא באמת אכפת לך מצדק.

סופר: אתה רוצה צדק? בבקשה, אם העץ הוא זה שפגע בך,

אז אתה כבר הענשת אותו בכך שכרתת לו את הענפים, ענישה גופנית חמורה,

שאליה אף הוספת עבודות שירות – להמשיך להחזיק את היריעה שלך.

שכן: גם אם אני מקבל את הטענה שלך לגבי העונש שניתן לעץ,

לי, בתור הקורבן של המעשה, לא יצא מכך דבר.

עונש לחוד ופיצויים לחוד.

סופר: יש לך צל.

שכן: גם מקודם היה לי צל.

סופר: זה לא אותו צל.

[פאזזה]

ובכל מקרה, בתור אדם עם חוש צדק כל כך מפותח,
אני בטוח ששאלת סיפוק רב מכריתת הענפים.

שכן: סיפוק זה משהו שקשה למדוד. אני באמת חשבתי שכריתת הענפים תגרום לי סיפוק,
אבל לאחר שכרתתי אותם חשתי שלא די בכך.

סופר: אז מה עוד אתה רוצה?

שכן: אני רוצה להרגיש שהצדק נעשה.

סופר: ומה יגרום לך להרגיש שהצדק נעשה?

שכן: קשה לומר.

אם נגיד שכריתת הענפים מפצה בצורה כלשהי על הצל שהעץ עשה,
נותרו עוד שני דברים עליהם יש לפצות – כיסוי הפרחים שלי ולכלוך הברכה.

סופר: אז מה אתה רוצה?

שכן: אני חושב שמן הראוי שאני ארמוס לך את הפרחים ואשתין לך בברכה.

סופר: מה?

שכן: זה נראה לי הכי הגון.

סופר: קודם כל, אין לי בריכה. ושנית, אני לא מוכן בשום פנים ואופן שתרמוס לי את הפרחים.

שכן: לגבי הברכה זו באמת בעיה...

סופר: אני לא מוכן שתרמוס לי את הפרחים.

שכן: אולי במקום להשתין בברכה אני אשתין עליך?

סופר: מה?

שכן: אני מזכיר לך שמדובר פה בכללך של שנים.

סופר: של עלים, לא שתן!

שכן: טוב, אתה יודע מה? בגלל שמדובר בך ולא בברכה אני מוכן להמיר את ההשתנה

ביריקה. אני רוצה לירוק לך בפרצוף.

סופר: מה הקשר בין עלים בברכה ליריקה בפרצוף?

שכן: אני מודה שהקשר רופף, אבל אני חושב שאם אעשה זאת באמת ארגיש סיפוק,

אני ארגיש מפוצה על לכלוך הברכה.

סופר: ומה עם הפרחים?

שכן: הפרחים זה נושא אחר, עין תחת עין וישן תחת שן,

לכלוך תחת לכלוך ופרחים תחת פרחים.

סופר: אם נניח, רק לרגע נניח, בתיאוריה, שאני ארשה לך לירוק לי בפרצוף,

אז תוכל להסתפק בכך ולוותר על רמיסת הפרחים?

שכן: אני לא יודע...

סופר: הפרחים האלה מאוד חשובים לי, הם נותנים לי השראה, כל יום אני מביט אליהם כשאני יושב וכותב.

שכן: יושב וכותב, מה אתה משורר?

סופר: מחזאי.

שכן: מחזאי? מעניין. דווקא יכול להיות שיהיה לי סיפוק רב מלירוק בפרצופו של מחזאי.

סופר: אז אתה מסכים? תוותר על הפרחים?

שכן: אני לא יכול להתחייב במאה אחוז, אבל נראה לי שיריקה בפרצוף שלך תספק אותי.

סופר: בסדר, אז אם אתה מוותר על הפרחים אני מוכן לספוג יריקה בפנים.

[השכן מתקרב אל הסופר מביט בו מכמה זוויות, כאילו שוקל את אפשרויותיו, ולבסוף

יורק עליו]

סופר: [מנגב את פניו] טוב, אם בכך סיימנו...

שכן: לא.

סופר: מה לא?

שכן: אני עדיין רוצה לרמוס את הפרחים.

סופר: אבל אמרת...

שכן: אמרתי שאני לא יכול להתחייב במאה אחוז.

סופר: אבל בכל זאת ירקת לי בפנים.

שכן: כן, ואני מרגיש שזה פיצוי הולם עבור לכלוך הבריכה, אבל הפרחים...

סופר: ואיך הגעת בכלל מנפילה של עלים על פרחים לרמיסתם ברגל גסה?

שכן: אני מזכיר לך שמדובר בכללך של שנים.

סופר: אבל אני הסברתי לך כמה הפרחים האלה חשובים לי.

שכן: אולי זו הייתה הטעות שלך. אם לא הייתי יודע, אולי הייתי מוותר,

אבל מהרגע ששמעתי שהפרחים כל כך חשובים לך זה נראה לי הרבה יותר משמעותי

לרמוס אותם מאשר לירוק לך בפנים. אפילו בזמן שירקתי לך בפנים חשבתי על

הפרחים.

סופר: אבל...

שכן: ועוד סיפרת לי שאתה מביט בהם כל יום, שהם נותנים לך השראה, ואני חשבתי, מה

יותר חשוב עבור מחזאי, הכבוד שלו או ההשראה שלו? השפלה היא עניין יום יומי, אבל

השראה היא מצרך נדיר.

[פאזזה. הסופר פותח את הפה אך לא יוצא קול.]

- שכן:** ואולי זה נראה כאילו מדובר כאן יותר בעונש עבורך מאשר פיצוי עבורי, כי בעצם מה אכפת לי מהפרחים שלך, או מההשראה שלך, אבל אתה צריך להבין, בכל פעם שגרפתי עלים מהחצר או משיתי אותם מהבריכה קיללתי את העץ שלך, ובאופן עקיף גם אותך, ועכשיו אני חש שיהיה לי סיפוק אדיר אם אני ארמוס לך את הפרחים. תהיה לי תחושה של נקמה מתוקה על עוול שנעשה לי במשך שנים.
- [צועד אל עבר הפרחים, מביט אל הסופר]
- שכן:** אין לך מושג כמה מתוק הרגע שלפני.
- [השכן משתהה לעוד רגע ואז רומס את הפרחים ברגליו באופן מתודי. לאחר כחצי דקה הוא מאט את קצבו עד שלבסוף הוא נעמד בין שאריות הפרחים ונראה מעט מובס.]
- סופר:** זהו? ניצחת? אתה חש סיפוק?
- שכן:** סיפוק זה עניין מורכב.
- [פאזזה]
- שכן:** באמת חשבתי שרמיסת הפרחים תיתן לי סיפוק, אבל עכשיו...
- סופר:** עכשיו אתה מרגיש ריק.
- שכן:** כן...
- סופר:** בשבילי הפרחים האלה היו חשובים, אבל בשבילך הם סתם פרחים
- שכן:** כן...
- סופר:** אתה רמסת אותם כי חשבת שהמעשה ייתן לך משמעות שהמשמעות שיש להם עבורי איכשהו תעבור אליך, אבל...
- שכן:** אין.
- סופר:** אין תחושת פורקן, אין נקמה מתוקה, סתם רצף של מעשים חסרי משמעות.
- שכן:** [הסופר מתקרב אל השכן בסימפטיה, כמעט מניח עליו את היד. השכן מביט בו בכעס ודוחף אותו. הסופר נסוג אך השכן תופס אותו בבגדיו, השניים נאבקים ונופלים לקרקע, השכן מכה את הסופר ולבסוף קם ויוצא במהירות, תוך שהוא מביט בעץ בכעס. כעבור כמה שניות הסופר מתרומם, מדדה חזרה אל השולחן שלו, לוקח שוב את העט ביד. מביט בשאריות הפרחים, ומתחיל לכתוב]

[החשכה]